

פרשת בהעלתך תשע"ז
יתרו בא, יתרו הולך

In honor of the 8th Yahrtzeit of Miriam bat Avraham, dedicated by her family

במדבר פרק י'

(כט) ויאמר משה לחבב בן רעואל המדיני חתן משה נסעים אנחנו אל המקום אשר אמר יקח אתו אתן לכם לכה אתנו והטבנו לך כי יקח דבר טוב על ישראל: (ל) ויאמר אליו לא אלך כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך: (לא) ויאמר אל נא תעזב אתנו כי על פן ידעת חנתנו במדבר והיית לנו לעינים: (לב) והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב יקח עמנו והטבנו לך:

רש"י

(כט) **חובב** - הוא יתרו, שנאמר (שופטים ד, יא) מבני חובב חותן משה, ומה תלמוד לומר (שמות ב, יח) ותבאנה אל רעואל אביהן, מלמד שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא. ושמות הרבה [ושני שמות] היו לו יתרו על שם שיתר פרשה אחת בתורה. חובב על שחבב את התורה וכו': **נסעים אנחנו אל המקום** - מיד עד שלשה ימים אנו נכנסין לארץ, שבמסע זה הראשון נסעו על מנת להכנס לארץ ישראל, אלא שחטאו במתאווננים. ומפני מה שתף משה עצמו עמהם, שעדיין לא נגזרה גזרה עליו וכסבור שהוא נכנס: (ל) **אל ארצי ואל מולדתי** - אם בשביל נכסי, אם בשביל משפחתי: (לא) **אל נא תעזב** - אין נא אלא לשון בקשה, שלא יאמרו לא נתגייר יתרו מחבה, סבור היה שיש לגרים חלק בארץ, עכשיו שראה שאין להם חלק הניחם והלך לו: **כי על כן ידעת חנתנו במדבר** - כי נאה לך לעשות זאת על אשר ידעת חנותנו במדבר וראית נסים וגבורות שנעשו לנו: **כי על כן ידעת** - כמו על אשר ידעת, כמו (בראשית לח, כו) כי על כן לא נתתיה לשלה בני, כי על כן לא נתתיה לשלה בני, כי על כן באו (שם יט, ח), כי על כן ראיתי פניך (שם לג, י): **והיית לנו לעינים** - לשון עבר כתרוממו. דבר אחר לשון עתיד, כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו. דבר אחר שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו, שנאמר (דברים י, יט) ואהבתם את הגר: (לב) **והיה הטוב ההוא וגו'** - מה טובה הטיבו לו, אמרו כשהיו ישראל מחלקין את הארץ היה דושנה של יריחו חמש מאות אמה על ת"ק אמה והניחוהו מלחלוק, אמרו מי שיבנה בית המקדש בחלקו הוא יטלנו, בין כך ובין כך נתנוהו לבני יתרו ליונדב בן רכב, שנאמר ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו' (שופטים א, טז):

רמב"ן

(כט) **ויאמר משה לחבב** - כבר פירשתי (שמות ב טז) כי חובב שם חדש שקראו ליתרו כאשר שב לתורת ישראל, כי זה דרך כל המתגייר כי לעבדיו יקרא שם אחר. והנה משה חילה פניו ללכת עמהם ואמר לו סתם והטבנו לך - והוא חשב שיתנו לו מן השלל כסף וזהב ובגדים וצאן ובקר ולא תהיה לו נחלה בתוכם, ועל כן לא היה חפץ, וענה כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך - כי שם לי נחלה ונכסים וכבוד. אז אמר לו משה אל נא תעזב אתנו - כי מדעתך המדבר תהיה לנו לעינים בכבוש הארצות ותורנו הדרך אשר נעלה בה, ומכל הטוב ההוא אשר ייטיב ה' לנו נטיב לך, רמז לתת לו אחוזה בארץ טובה בשכרו על טרחו ועזרתו אשר יעזרם בכבוש הארץ. ועל דעתי כי נתרצה אליו בזה ועשה כן כאשר הזכרתי שם (שמות יח א), וכך אמרו בירושלמי (בכורים פ"א ה"ד) בני קיני חותן משה מביאין וקורין, דכתיב לכה אתנו והטבנו לך:

שופטים פרק א פסוק טז

ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד וילך וישב את העם:

רש"י

(טז) **מעיר התמרים** - היא יריחו שניתן להם דושנה של יריחו לאוכלה עד שיבנה בית המקדש ומי שיבנה בית הבחירה בחלקו יטלנה כדי שיהא לכל ישראל חלק בבית הבחירה ונתנוה לבני יתרו ת"מ שנה והתלמידים שבהם הניחוה והלכו אצל עתניאל בן קנז הוא יעבץ במדבר יהודה אשר בנגב ערד ללמוד תורה: **וישב את העם** - עם התלמידים היושבים לפניו הוא בקש מאת הקדוש ברוך הוא שיזמין לו תלמידים הגונים שנאמר ויקרא יעבץ לאלהים וגו' וזימן לו החסידים הללו:

שמות פרק י'

(א) וישמע יתרו חתן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא יקח את ישראל ממצרים: ... (יג) והיה ממחרת וישב משה לשפט את העם ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב: (יד) וירא חתן משה את כל אשר עשה ליהוה אל משה ולישראל עמו ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן הבקר עד ערב: (טו) ויאמר משה לחתנו כי יבא אלי העם לדרש אלהים: (טז) כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתני את חקי האלהים ואת תורתיו: (יז) ויאמר חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עשה: (יח) נבל תבל גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך:

רש"י

(א) **וישמע יתרו** - מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק: **יתרו** - שבע שמות נקראו לו רעואל, יתרו, יתרו, חובב, חבר, קיני, פוטיאל. יתרו, על שם שיתר פרשה אחת בתורה (להלן פסוק כא) ואתה תחזה. יתרו לכשנתגייר וקיים המצות הוסיפו לו אות אחת על שמו. חובב שחבב את התורה. וחובב הוא יתרו, שנאמר (שופטים ד יא) מבני חובב חותן משה. ויש אומרים רעואל אביו של יתרו היה, ומה הוא אומר (שמות ב יח) ותבאנה אל רעואל אביהן, שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא. בספרי: **חתן משה** - כאן היה יתרו מתכבד במשה, אני חותן המלך ולשעבר היה משה תולה הגדולה בחמיו, שנאמר (שמות ד יח) וישב אל יתרו חותנו: **למשה ולישראל** - שקול משה כנגד כל ישראל: **את כל אשר**

רש"י לשמות פרק יח [המשך]

עשה - להם בירידת המן ובבאר ובעמלק: **כי הוציא ה' וגו'** - זו גדולה על כולם: ... (יג) **ויהי ממחרת** - מוצאי יום הכיפורים היה, כך שנינו בספרי, ומהו ממחרת, למחרת רדתו מן ההר. ועל כרחק אי אפשר לומר אלא ממחרת יום הכיפורים, שהרי קודם מתן תורה אי אפשר לומר (פסוק טז) והודעתי את חקי וגו', ומשנתנה תורה עד יום הכיפורים לא ישב משה לשפוט את העם, שהרי בשבעה עשר בתמוז ירד ושבר את הלוחות, ולמחר עלה בהשכמה ושהה שמונים יום וירד ביום הכיפורים. ואין פרשה זו כתובה כסדר, שלא נאמר ויהי ממחרת עד שנה שניה, אף לדברי האומר יתרו קודם מתן תורה בא, שילוחו אל ארצו לא היה אלא עד שנה שניה, שהרי נאמר כאן (פסוק כז) וישלח משה את חותנו ומצינו במסע הדגלים שאמר לו משה (במדבר י כט) נוסעים אנחנו אל המקום וגו', (שם לא) אל נא תעזוב אותנו, ואם זו קודם מתן תורה, מששלחו והלך היכן מצינו שחזר ואם תאמר שם לא נאמר יתרו אלא חובב, ובנו של יתרו היה, הוא חובב הוא יתרו, שהרי כתיב (שופטים ד יא) מבני חובב חותן משה: **וישב משה וגו' ויעמד העם** - יושב כמלך וכולן עומדים, והוקשה הדבר ליתרו שהיה מזלזל בכבודן של ישראל והוכיחו על כך, שנאמר (פסוק יד) מדוע אתה יושב לבדך וכלם נצבים: **מן הבקר עד הערב** - אפשר לומר כן, אלא כל דיין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק בתורה כל היום, וכאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, שנאמר בו (בראשית א ה) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד: (טו) **כי יבא** - כמו כי בא, לשון הווה: **לדרש אלהים** - כתרגומו למתבע אולפן, לשאול תלמוד מפי הגבורה: (טז) **כי יהיה להם דבר בא** - מי שיהיה לו דבר בא אלי: (יז) **ויאמר חתן משה** - דרך כבוד קוראו הכתוב חותנו של מלך: (יח) **נבל תבל** - כתרגומו. ולשונו לשון כמישה פלייסטרי"ר בלעז [לכמוש]. כמו (ירמיה ח יג) והעלה נבל, (ישעיה לד ד) כנבול עלה מגפן וגו', שהוא כמוש על ידי חמה ועל ידי קרח, וכחו תש ונלאה: **גם אתה** - לרבות אהרן וחור ושבעים זקנים: **כי כבד ממך** - כובדו רב יותר מכחך:

שמות פרק דרש"י

(יח) **וישב אל יתרו חתנו** - ליטול רשות, שהרי נשבע לו. ושבעה שמות היו לו רעואל, יתרו, קני, חובב, חבר, פוטיאל: (יט) **כי מתו כל האנשים** - מי הם, דתן ואבירים. חיים היו, אלא שירדו מנכסיהם, והעני חשוב כמת:

(יח) וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל יִתְרוֹ חֹתְנוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ אֶלְכָה נָא וַאֲשׁוּבָה אֵל אֲחֵי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶרְאֶה הַעֲוֹדָם חַיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה לֵךְ לְשָׁלוֹם: (יט) וַיֹּאמֶר יִקְוֶה אֵל מֹשֶׁה בְּמִדְיָן לֵךְ שָׁב מִצְרַיִם כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשֵׁךְ:

שמות פרק ב פסוק כארש"י

(כא) **ויואל** - כתרגומו. ודומה לו (שופטים יט ו) הואל נא ולין, ולו הואלנו (יהושע ז ז), הואלתי לדבר (בראשית יח כז), ומדרשו לשון אלה, נשבע לו שלא יזוז ממדין כי אם ברשותו:

וַיֹּאֶל מֹשֶׁה לְשֵׁבֶת אֶת הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת צַפְרָה בְּתוֹ לְמֹשֶׁה:

Jan Victors, *Moses Takes his Leave of Jethro* (c. 1635, Museum of Fine Arts, Budapest)

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.